

MODELIK

Rok IX (XVI)

Nr 19/05

ISSN 1428-3840

FOKKER D.XXI

(IV seria fińska, silnik Wasp)

FIŃSKI SAMOŁOT MYŚLIWSKI Z II WOJNY ŚWIATOWEJ

FOKKER D.XXI

Samolot myśliwski Fokker D 21 (stosowana jest także pisownia D.XXI) został zaprojektowany w 1936 roku w zakładach Fokkera przez inżyniera Encha Schatzkiego na potrzeby lotnictwa holenderskiego.

Samolot zaprezentowano w kilku państwach, w wyniku czego samolotem zainteresowała się Finlandia. Podpisano wówczas kontrakt na budowę końcową myśliwca w fińskich zakładach w Tampere.

W Finlandii Fokkera budowano w 4 seriach. Kolejne wersje różniły się od siebie wieloma modyfikacjami, ale przede wszystkim uzbrojeniem i napędem. Jedną z odmian był Fokker z amerykańskim silnikiem Pratt & Whitney- „Twin Wasp”. Był to silnik w układzie podwójnej gwiazdy o mocy około 830 KM.

Opis konstrukcji

Samolot Fokker był dolnopłatem ze stałym podwoziem i zakrytą kabiną.

Konstrukcja kadłuba kratownicowa w przednią część kryta blachą, z tyłu płótnem.

Skrzydła drewniane o pokryciu sklejkowym. Powierzchnie sterowe również kryte płótnem.

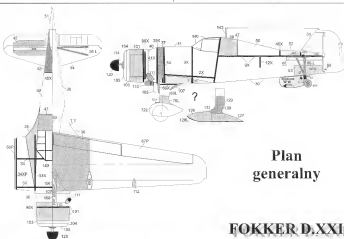
Samolot z silnikiem „Twin Wasp” był uzbrojony w cztery karabiny maszynowe Browning M 38 kalibru 7 mm umieszczone w skrzydłach. Maszyna została także wyposażona w stałe siły napędzające star kierunku. W samolotach fińskich można było stosować przemiennie podwozie kołowe i na nartach (płozach).

Poszczególne serie produkcyjne różniły się nieco danymi technicznymi, jednak wymiary podstawowe są zbliżone.

Dane taktyczno-techniczne:

Długość	8,2 m
Napędzanie	11,0 m
Wysokość	2,95 m
Masa własna	1550 kg
Prędkość maksymalna	440 km/h
Pułap	11 000 m
Zasięg	1000 km

Przedstawiony model samolotu Fokker można wykonać w małą skalę i oznaczyć najbliższą jednostką Międzywojewódzkiej na Fokkerach podczas II wojny kontynentalnej. „Lata 30” istnieje możliwość wybrania wariantu indywidualnego oznaczenia. Samolot o nr FR 157 z „jedynką polską” na stateczniku należał do dowódcy tej jednostki pilota Bremersa, zaś na maszynie o częściowo zamalowanym tyłym poziom numerze FR-148 z „Polską” na stateczniku walczył za przełomem 1941/42 roku pilot z tej samej jednostki Mado Kalema. Samoloty można wyposażyć w narty lub podwozie kołowe. Nie będzie błędem zastosowanie podwozia mieszane np. podwozie główne kołowe, a z tyłu płozę i odwrócić. Elementy wersji Bremersa są oznaczone literą „W”.

Plan
generalny

FOKKER D.XXI

MODELIX 1905
ISBN 1428-3849

Opracowanie modelu
ilustracja na okładce
Redakcja numeru
Druk

FOKKER D.XXI / Fiński
Wydanie I

Sławomir Kundera
Wojciech Bankowski
Janusz Oleś
"MODELIX"

Wydawca

Wydawnictwo i Drukarnia "MODELIX" - Janusz Oleś
74-100 Gryfino ul. Szczecińska 10

Korespondencja:

"MODELIX" 74-100 Gryfino skrz. poczt. 125
tel./faks (591) 40-45-299 e-mail: biuro@modelix.pl
www.modelix.pl

UWAGI OGÓLNE

Model jest trudny w budowie. Kluczem go metoda bezsklejowa, z pojedynczą wręgą będącą jednocześnie skleją. Należy zwrócić uwagę na silne „ukosowanie” kilku wręg. Wielkość tego ukosowania wyznacza kształt sklejonych wcześniej segmentów. Wąskość elementów jest kluczem na styl. Doradzamy klejenie w pierwszym etapie klejem Butapren, a następnie uszczelnianie klejem cyjanoakrylowym. Oczywiście obowiązują zasady „Trzy razy przymierz - raz skleić”. Szczególnie dużo uwagi należy poświęcić centralnej części kadłuba stanowiącej zespół kabiny, podwozia głównego oraz przejścia kadłub skrzydła. Dużo uwagi należy poświęcić też „oszlakiem”.

Model najprościej skleić według kolejności numeracji: tak części jak i kolejności rysunków. W modelu istnieje możliwość wyboru „warianu malowania”, wówczas elementy z numeracją dodatkowo oznaczone literą „W” zamieniamy konsekwentnie z numerami bez bajłery.

Model można wykonać także w dwu różnych wersjach podwoziowych bez konieczności rozprężania z jedną z nich. W zależności np. od pory roku model stojący na polce możemy poprzec prostą wysuniętą modułu „na kochach” zastąpić wersją „na nerkach”. Elementy do takiej modyfikacji zgromadzone są w oddzielnej ramce. W szczegółowym opisie zostało to ujęte. Po zakończeniu budowy model lakierujemy na pół-matowo.

SZCZEGÓŁOWY OPIS BUDOWY

Rozpoczynamy od naklejania na tekturę o gr. 1mm części oznaczonych przy numerze literą X. Z części 1X do 11X budujemy szkielet modelu wg rys. 1A, 1E i 1F. Ważne na tym etapie jest dokładnie zaplanowanie kolejnych czynności, dlatego go wykonania podłogi w kabine cz. 8 i 14 oraz naklejeniu zespołu orczyka rys. 1A i 1B oraz boków kabiny cz. 24LP całosc montujemy wewnątrz „kadł” szkieletu. Pozostałe elementy wyposażenia kabiny widoczne na rysunkach 1-1E takie jak kratownica kadłuba - cz. 26X LP wraz z zespołem „manetek” i dzwign, butla cz. 25, drążek sterowy czy tablica przycisków cz. 4 i 4A oraz fotel wykonujemy pasujemy na „sucho” z wykorzystaniem segmentu pozyczyć - cz. 31 i odkładamy go dopasowemu na bok. Wklejone tych elementów do wewnątrz kabiny na tym etapie utrudniłoby dalsze sklejanie modelu, a zwłaszcza poprawne wykonanie centropłata cz. 36 i jego oprowlowania cz. 38LP. UWAGA!!! Istotne jest dokładne sklejanie wręgi 7X wraz z cz. 15. Od tego zależy dalsze dokładne montowanie pozyczyć kadłuba. Należy na tym etapie wkleić fragment „koła kapotażowego” z drutu WZORK-K drut D. Uchroni to delikatną konstrukcję tej wręgi przed uszkodzeniem w trakcie dalszych prac. Należy pamiętać o wcześniejszym sklejeniu i naklejeniu na cz. 5X zespołu ze fotelim - rys. 2A.

Mając sklejony szkielet kadłuba wraz z częścią wyposażenia, przystępujemy do oklejania kadłuba segmentami pozyczyć, cz. 30 i cz. 31.

Pamiętamy ze brzozi wręg 7X oraz 5X oraz podłużnic 1X i 9X są „sklejkami” dlatego należy zawsze stosować zasadę wykorzystania połowy grubości danej wręgi przez segment. Spajające segmenty łączymy na połowę grubości wręgi. Dlatego do 30 - tylne pozyczyć przyklejamy wg tych wskazówek do części 9X, a na wręgi 7X + cz. 15 łączymy pozyczyć do 30 i 31, a samo pozyczyć - cz. 31 w jego dolnej części łączymy na grzbiecie do 1X z dół UWAGA!!! Do wręgi 5X doklejamy cz. 31 tylko na jej dół. W górnej części pomiędzy wręgą 5X a pozyczyć zastawiamy szczeliną na element 31A. Nie przyklejamy dołu segmentu cz. 30 do szkieletu 1X, a segmentu 31 do wręgi 3X. Samą wręgą 3X musimy ukosować już w trakcie

pasowania na „sucho” pozyczyć cz. 31. Należy także zwrócić uwagę, że pozyczyć do 30 w swojej końcowej części wystaje poza cz. 11X ok. 1mm. Pokazuje to rys. 1, 2 i 2C. Po sprawdzeniu prawidłowości sklejania całego zespołu, a zwłaszcza jego symetryczności, możemy przykleić element 50 wraz z oszlakiem - „szablom” G4. Zabezpieczy to nam części na grzbiecie kadłuba przed zniszczeniem. UWAGA! Szczególnie starannie należy dopasować wzajemnie „bale koło ewastyki”, co warunkuje dalsze prawidłowe klejenie modelu.

Mając sklejony ten fragment kadłuba, przystępujemy do sklejania szkieletu usterzenia wg rys. 1, 2, 2B. Szczególnie dokładnie pasujemy w szczególności pomiędzy częściami 6X i 10X dzwign - cz. 43X dolny. W tym wypadku starannie sprawdzamy wzajemną symetrię i prostopadłość elementów w stosunku do siebie. Możemy teraz przejść do montażu szkieletu centropłata wg rys. 2. Płukujemy prostopadłego położenia w widoku z przodu usterzenia w stosunku do dwirgów płata. UWAGA!!! Na zewnętrzne zebra ty - cz. 30XL.P naklejamy bardzo dokładnie pasując. zebra cz. 60L.P. Od tego zależy prawidłowy wygląd całego płata. Po upewnieniu się że wszystko jest prawidłowe, oklejamy tak wykonane zespoły zebra skleją cz. 60L i prostopadłego, zwracając uwagę na strony „górną” i „prawa-lewą”.

Teraz przystępujemy do oklejania tak przygotowanej konstrukcji pozycząc centropłata cz. 36. Wykonujemy to etapami. Napierw lewą bądź prawą stronę centropłata sklejamy w „torbę” na krawędzi spływu, a następnie nasuwamy na dzwign i na zebra - aż do momentu oparcia się krawędzią o kadłub i cz. 32A. Następnie sklejamy w „torbę” drugą stronę, a po ustaleniu położenia przyklejamy do sklejki 66 i grzbiecie poherę cz. 6X. Całość obrabiamy rys. 2C. Pamiętajmy że „torbę” klejona na krawędzi spływu pozostawia białą, niezaizolowaną trójkąt TT, patrz rys. generalny i rys. 2C. Ten trójkąt pokrywamy cz. 38, będącą oprowlowaniem przejścia skrzydło-kadłub. UWAGA! Ze względu na złożony sposób kształtowania tego elementu, warto odrywać kilka egz. cz. 38 na kawałku kartonu i „podczyścić” jego kształtowanie i pasowanie na „sucho”. Oproflowania nie przyklejamy w jego przedniej części na odłuku ok. 20mm. Po sklejeniu centropłata na „nosku” zebra powstaje szczelina, w którą wklejamy skleję cz. 66A - rys. 2C.

W tym momencie musimy wybrać wariant wykonania przedniej części kadłuba. Ze szczególną lub bez. Odnajdują to rysunki. 2, 2C, 3A i 3C. W wersji „bez szczeliny” cz. 31 łączymy z kolejnym segmentem cz. 37 za pomocą sklejki cz. 31A (czarna). Element 31B jest nam zbędny. W wariancie „ze szczeliną” napierw musimy usunąć szary pasek z części 37, a następnie wkładać do górnego brzozi wręgi 5X cz. 37B. W tym wypadku cz. 31A jest nam zbędna. Element 31B doklejamy także do wewnętrznej strony wręgi 38X. W tym etapie zwracamy uwagę na prawidłowe przyklejenie segmentu 37 w „noskowej” części centropłata. Na koniec profilujemy przejście za pomocą pozostałej (20mm) cz. 38LP. Do segmentu 37 doklejamy (na połowę grubości wręgi) kolejny segment cz. 40, kończący się wręgą cz. 41X. W tym wypadku wręgą 41X wklejamy w segment równo z krawędzią.

Wyjaśnienie! Wersja ze „szczeliną lub bez” nie jest wersją prawdziwego samolotu, lecz próbą uplastycznienia tego fragmentu modelu.

Przystępujemy teraz do sklejania silnika wraz z osłoną - rys. 3A do 3E. Napierw musimy skleić cz. 90X i cz. 91 razem. Następnie z części 101 i 102 sklejamy pierścienie osłony silnika. Pokazuje to rys. 3A i 3B. Element 102, będący pierścieniem wewnętrznym wklejamy z

obrotem o 180 stopni kolorem do wewnątrz tak, aby "szew" był na górze. Człowa krawędź obu pierścieni jest wspólna, natomiast z tyłu wsuwamy i pasujemy na "sucho" zespół 90X+91 opierając go o krawędź cz.102, a po dopasowaniu wyjmujemy go z osłony. Należy zauważyć że cz.102 stanowi także pierścień oporowy dla tego zespołu. **Uwaga!** Za pomocą szablonu A-A wsumiętego z przodu osłony na "wosk", nadajemy pierścieniom kształt w czasie jej pierścieni przednich tj. Cz.104, 105, 106. Tuż przed montażem silnika do wnętrza, pierścien usuwamy, ruchem ku tyłowi osłony. Szablon A-A jest tylko elementem pomocniczym!! Przednią część osłony-cz.103, 104, 105 malujemy od wewnątrz na kolor szary. Teraz sklejamy silnik. Do wykonanego i spawowanego wcześniej zespołu 90X+91 doklejamy wałec z części 92X,93 i 94X. Ułatwi nam to dalszy montaż. Na wałcu osadzamy poszczególne cylindry kompletując najpierw tylną "gwiazdę" imitując popychaczy zaworów "N". Pomocdy drut "N" a cz.100D w miejscu białej kropki wsuwamy "plasterek" 0.5mm pocięty np. z koszułki izolacji - patrz rys3C. Analogicznie postępujemy z przednią gwiazdą cylindrów. Na tak przygotowanym module rozmieszczamy symetrycznie po obwodzie, wykonane z drutu 0,2mm, przewody - najpierw 7 szt. dłuższych, wychodzących z przodu wałka do tylnych cylindrów (czerwony punkt na cz.100D), a następnie 7 szt. krótszych rzędu pierwszego. Całość zamykamy częścią 89 pamiętając że "szew" na wałcu i przerwa w części 89 są na dole. Teraz wykonujemy przednią część silnika z części od 94 do 98. Cz.96A (wałeczek paski 0,5mm) należy wykonać bez linki i naklejać na miejsce połączeń "linków" części 96. Element 97+98 naklejamy z przodu w rodzaj "krzyż". Tak wykonany podzespół łączymy z zespołem "cylindrów". Przez cały silnik przewlekamy drut będący osąd dla 8 linki. Możemy teraz wsumieć silnik do wnętrza osłony od tyłu opierając go o krawędź pierścienia 102. Jednocześnie "szew" łączenia wałka cz.93, musi znajdować się na dole!

Całość układamy na bok, a kończymy usterzenie. Zaczynamy od statecznika pionowego cz.51, do wnętrza którego wkładamy u góry cz.51X. Całość odpowiednio rebusujemy na czarno. Na dole steru kierunkowy wg rys.2 doklejamy dwigierze i wyprowadzamy podwojne linki do wnętrza - "kieszeń" utworzonej na części 53. Kolejną doklejamy statecznik poziomy pamiętając że w rzucie z góry linia "osi" obrotu steru i krawędź spływu tworzą proste prostopadłe do osi podłużnej samolotu. W tym celu odpowiednio kształtujemy elementy 54 stykające się z już przyklejonymi częściami 52. W wypadku cz.52 możemy wykonać wtmik z kartonu dla prób jego uformowania, zwłaszcza w miejscu styku ze statecznikiem pionowym. Możemy uprosić montaż naklejając w miejscu połączeń samo oprowlowanie w tym miejscu. Kolejnymi częściami do przyklejenia są dolne oprowlowania stateczników cz.55L,P oraz zastrzały - rys.2F. Pozostało nam jeszcze wykonanie naciągów 2D - zniżu.

Możemy teraz widzieć do wnętrza kabiny przygotowane i dopasowane wcześniej na "sucho" elementy wyposażenia kabiny, zaczynając od królowicy cz.26 a kończąc na fotelu - rys.2E i 2F. W kolonku rys.4E. Teraz też należy ostatecznie przykleić osłonę wewnętrzną kabiny do poszwy cz.31, robimy to równo z brzożami poszwy. Za fotelom montujemy resztę "koźła" - WZOR K-K, a całość zamykamy grubością części kadłuba cz.89 wraz z kolejnym fragmentem oszkleńca-G-3.

Po wykonaniu szkieletu wg Rys.4, 4A i 4B przyklejamy skrzydła do centropłata za pomocą skleju 88. **UWAGA!!!** Na całej długości krawędzi natarcia i spływu cz.36 i części 67 stosować prostą na obu skrzydłach. Dotyczy to także górnej i dolnej powierzchni skrzydeł w

rzucie z przodu. Wzniosła płata ustalamy za pomocą "przymiaru" wykonanego wg Rys.7 który jest zamieszczony w skali 1:1. Po sprawdzeniu symetrii wzajemnego położenia usterzenia i skrzydeł przystępujemy do wykonania podwozia głównego. Należy pamiętać że górna część podwozia składająca się z części 68 i 69X - patrz - rys.5C jest wspólna dla obu wersji podwozia. Po sklejeniu tego zespołu (uwaga na silne ukosowanie węgry 68X) należy je starannie przykleić do spodniej części płata w miejscu łączenia cz.36 z cz.67. Starannie przyklejamy także przednią część 68 do krawędzi natarcia. **UWAGA!!!** Podwozie jest prostopadłe do powierzchni ziemi, a jego rozstaw sprawdzamy "przymiarem" z Rys.7. W rzucie z boku krawędź natarcia osłony cz.68 jest **prostopadła do dolnej powierzchni płata**. Możemy teraz skleić dolną część podwozia - czy to "zimową", czy to kolową, lub też obie wersje. Jeżeli przewidyujemy powozie wymienne to dolną część powinna się wysuwać z części górnej. Dlatego należy wewnątrz górnej gołen polakierować wewnątrz, a dolną na odwrót części 71 lub części 133. Podwozie na płozach w miejscu styku części 131 z nartą - rys.5E przyklejamy po zamontowaniu podwozia tylnego i postawieniu modelu na równej powierzchni. Kąt "zaklinowania" tych elementów ustalić się samoczynnie. Z przodu powstanie szczelina - patrz kąt zaklinowania gołen rys.5F. Wcześniej odpowiednie obszary malujemy od wewnątrz na kolor szary. Jest to prawidłowy wygląd gołen. Prawidłowy jest również brak płynnego przechodzenia wzoru kamuflażu z jednej części na drugą na osłonach gołen. Dolne części podwozia układamy na bok, a na spodniej części płata montujemy elementy chwytu powietrza rys.3E. Następnie przyklejamy rury wychodzące cz.111 (uwaga na konce wyłotów) których wewnątrz zaczynamy. Na spodniej części prawego skrzydła przyklejamy reflektor wykonany wg rys.4G. Kopułkę oszkleńca dobieramy z opakowań białek. Uzupełniamy także skrzydła o lufy działek WZOR L-L i rurkę płota WZOR M-M a także uchwyty WZOR U-U i światła pozycyjne WZOR H-H. Teraz sklejamy smigło wg rys.3 oraz szablonu P-P. Prawidłowo zbudowane smigło po dmuchnięciu na nie z przodu powinno się obracać w kierunku przeciwnym do ruchu wskazówek zegara.

Możemy teraz wykonać osłonę kabiny rys.6. Załączone szablon "G" służą do wykonania oszkleńca z folii przezroczystej. Nie stosować kleju cyjanowo-akrylowego ze względu na ryzyko zmętnienia folii. Na poszwy cz.31 przyklejamy dyszę Venturiego wg - rys.4F.

Pozostało nam jeszcze zamontowanie miszki anteny cz.143. Montując miszkę zwracamy uwagę aby jego wzmocnienie z drutu F opierało się o cz.88 - patrz WZOR K-K. Między masztom a słupkiem (szpika 2mm) na szczycie statecznika pionowego rozpoznajmy nrtkę statebowego kolonu nie zapominając że w odległości ok. 3mm od obu jej końców należy wykonać węzełk pomalowane na białe (izolatory). Cały model lakierujemy na pół-matowo i ustawiamy na wybranej wersji podwozia.

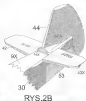
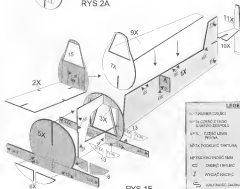
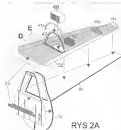
Uwaga ostateczna. Na rysunkach jest dużo napisów i objaśnień. Należy się z nimi zapoznać, gdyż są integralną częścią powyższego tekstu.

Życzę przyjemnej zabawy

Stanisław Kusuda

RYS.1E

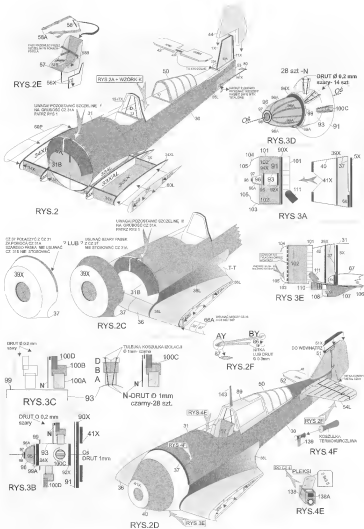
LEGENDA

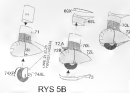
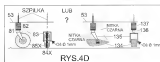
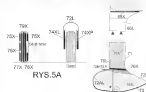
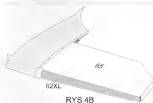
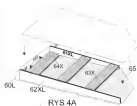
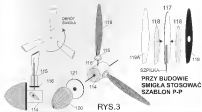
WŁOŚĆ STALOWY KOLOR
WŁOŚĆ CZARNY
WŁOŚĆ BIAŁY
WŁOŚĆ Czerwony
WŁOŚĆ Niebieski
WŁOŚĆ Zielony
WŁOŚĆ Fioletowy
WŁOŚĆ Szary
WŁOŚĆ Żółty
WŁOŚĆ Brązowy

WAŻNE

WŁOŚĆ STALOWY KOLOR
WŁOŚĆ CZARNY
WŁOŚĆ BIAŁY
WŁOŚĆ Czerwony
WŁOŚĆ Niebieski
WŁOŚĆ Zielony
WŁOŚĆ Fioletowy
WŁOŚĆ Szary
WŁOŚĆ Żółty
WŁOŚĆ Brązowy

WŁOŚĆ STALOWY KOLOR
WŁOŚĆ CZARNY
WŁOŚĆ BIAŁY
WŁOŚĆ Czerwony
WŁOŚĆ Niebieski
WŁOŚĆ Zielony
WŁOŚĆ Fioletowy
WŁOŚĆ Szary
WŁOŚĆ Żółty
WŁOŚĆ Brązowy

PUMA

PISH
DROM

CI 40

BULLDOG

POLONEZ

WILLYS JEEP

FIAT 621

KETZER

KUBIS

FORD G.P.A.

M23

GAZ-67

PANZER IV Ausf G

SCORPION

MERCEDES L 3000

PANZER I Ausf B

BRUNO IV

HUMMEL

BT-40

He-153

DOMBARDA

ORP GENERAL HALLER

VICKERS
V.M.F.

HAMMOT
HD-2

ORP GENERAL HALLER

ALBATROS D V

KOŚCIÓŁ W
SZCZECINIE DĄBNI

KOŚCIÓŁ W
GRYFNI

KOŚCIÓŁ W
SZCZECINIE POWOZANACH

PROWADZIMY SPRZEDAŻ WYSYŁKOWĄ - AKTUALNĄ OFERTĘ WYSYŁAMY PO OTRZYMANIU KOPERTY ZE ZNACZKIEM
UWAGA: POKRYWAMY KOSZTY PRZESYŁKI (*MINIMALNE ZAMÓWIENIE WYNOSI 35,00 ZŁ)

Wydawnictwo "MODELİK", 74-100 Gryfino; skr. poczt. 145

tel./faks: (091) 40-45-299

e-mail: biuro@modelik.pl

